

CJG Rijnmond

Eindevaluatie PATS

schooljaar 2020-2021

Preventieve Aanpak Terugdringen Schoolziekteverzuim

Inhoud

1	Evaluatie gegevens uit kinddossiers	4
1.1.	Leerlingen gezien voor PATS	4
1.2.	Kenmerken van het verzuim	4
1.3.	Verloop van de PATS-trajecten	5
1.3.1	Triage	5
1.3.2	Aantal en type PATS-acties	6
1.3.3	Ouderbetrokkenheid	7
1.3.4	Afsluiting PATS-traject	7
1.4.	Zorggebruik onder PATS-leerlingen	7
2	Evaluatie op scholen	8
2.1.	PATS-evaluatie op scholen	8
2.2.	Resultaten uit evaluatie	8
2.2.1.	Terugblik (op)start met PATS begin van het schooljaar	8
2.2.2.	Signaleren zorgwekkend ziekteverzuim	8
2.2.3.	Verzuimgesprekken tussen school en ouders en/of leerling	8
2.2.4.	Aanmelden bij de jeugdverpleegkundige	9
2.2.5.	Triage en consulten jeugdverpleegkundige of jeugdarts	9
2.2.6.	Terugkoppeling van CJG naar school	9
2.2.7.	Monitoring door school van verzuim en gemaakte afspraken	9
2.2.8.	Samenwerking binnen het ondersteuningsteam	9
2.3.	Borging van PATS	10
3	Ervaringen van CJG-professionals	11
3.1.	Verloop implementatie	11
3.2.	Knelpunten	11
3.3.	Succesfactoren	11
3.4.	Ondersteuningsbehoefte tijdens de implementatie	12
3.5.	Ideeën voor de toekomst	12
4	Samenvatting en conclusie	13
4.1.	Evaluatie samengevat	13
4.2.	Aanbevelingen uit evaluatie	15
4.3.	Aanbevelingen van PATS-expertiseteam	15
5	Deelnemende scholen	16

Inleiding

In schooljaar 2018-2019 is op 7 scholen gestart met de methode PATS: Preventieve Aanpak Terugdringen Schoolziekteverzuim, in schooljaar 2019-2020 zijn er 24 deelnemende scholen. Dit is een gestructureerde methode waarmee we signaleren dat een leerling ziek is, deze bereiken, adviseren en begeleiden. Als een leerling vaak of langdurig ziek is, kan deze namelijk niet goed onderwijs volgen. Het is belangrijk hier tijdig op in te springen om verder verzuim of zelfs schooluitval te voorkomen.

Zo werkt PATS

Wanneer het schoolziekteverzuim van een leerling hoger ligt dan de landelijk vastgestelde criteria, zorgt school dat dit bekend is bij de zorg- of ondersteuningscoördinator. De criteria zijn: de vierde ziekmelding in twaalf weken of het ziekteverzuim is meer dan zes aaneengesloten schooldagen. Er volgt een gesprek met de leerling en de ouder(s). Als het nodig is, krijgt onze jeugdverpleegkundige die gekoppeld is aan de school daarna een melding. Deze beoordeelt op basis van triage of de leerling een consult krijgt bij de jeugdverpleegkundige of de jeugdarts. Samen met alle betrokken partijen doen we er ons best voor te achterhalen wat de achterliggende problemen bij de leerling zijn. We willen passende ondersteuning bieden, om er zo voor te zorgen dat de leerling - waar mogelijk - onderwijs volgt en zich kan blijven ontwikkelen. We bespreken de bevindingen met de leerling en ouders, stellen zo nodig een plan van aanpak op en koppelen dit terug naar school. De school monitort de uitvoering ervan en de voortgang komt terug in het ondersteuningsteam.

Binnen PATS werken we intensief samen met verschillende partijen zoals de leerling, de ouder(s) en school en zonodig ook met een schoolmaatschappelijk werker, de leerplichtambtenaar, de begeleider passend onderwijs en de koersconsulent.

PATS zet in op:

- Vroegsignalering van leerlingen met zorgwekkend schoolziekteverzuim.
- Stimuleren van gesprekken tussen de mentor, de leerling en de ouder(s).
- Bevorderen van een integrale samenwerking in het zorg- en ondersteuningsteam, waardoor passende ondersteuning wordt geboden om de leerling zo spoedig mogelijk volledig onderwijs te laten volgen.

In de afgelopen jaren is het aantal scholen dat volgens de methode PATS werkt uitgebreid van 7 naar 35 scholen. De scholen zijn verdeeld over Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen. Een overzicht vindt u op pagina 16.

Opzet evaluatie

Deze evaluatie gaat over het schooljaar 2020-2021. Door te evalueren kunnen we PATS verder ontwikkelen en verbeteren. De verbeterpunten die naar voren komen in deze evaluatie, nemen wij mee in de werkwijze op de deelnemende scholen en gebruiken we bij de implementatie van PATS op nieuwe scholen in schooljaar 2021-2022.

We hebben geanonimiseerde gegevens uit de digitale kinddossiers van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) verzameld. Daarnaast hebben jeugdverpleegkundigen en jeugdartsen een vragenlijst ingevuld. Ouders en leerlingen hebben we gevraagd naar hun gevoel van klanttevredenheid. Tot slot hebben jeugdverpleegkundigen evaluatiegesprekken gevoerd op de scholen. De uitkomsten staan per onderdeel beschreven. We sluiten deze evaluatie af met een samenvatting, conclusie en aanbevelingen.

'Door te evalueren
kunnen we PATS
verder ontwikkelen
en verbeteren'

- CJG-professional na de training

Evaluatie gegevens uit kinddossiers

Welke leerlingen volgden een PATS-traject van augustus 2020 tot juli 2021, welke kenmerken had het verzuim, hoe verliepen de trajecten en van welke typen zorg was er sprake? Om hier inzicht in te krijgen, raadpleegden we de kinddossiers.

1.1 Leerlingen gezien voor PATS

In het schooljaar 2020-2021 is bij 243 leerlingen een PATS-traject geregistreerd (159 Rotterdam, 74 Schiedam en 10 Vlaardingen)¹. Van deze leerlingen hebben 9 leerlingen 2 PATS-trajecten gehad dit schooljaar. Bij 18 leerlingen was het PATS-traject in schooljaar 2019-2020 al gestart en had het traject dit schooljaar een vervolg. Een deel van de PATS-trajecten krijgt in schooljaar 2021-2022 een vervolg.

Het aantal leerlingen met een PATS-traject is ongeveer 1,2% van het totaal aantal leerlingen (20.208) op deelnemende scholen. Hierbij moet de kanttekening worden geplaatst dat PATS nog niet op alle deelnemende scholen volledig is geïmplementeerd. Daarbij heeft de coronapandemie volgens professionals gezorgd voor minder aanmeldingen. Dit drukt het percentage bereikte leerlingen.

De meeste leerlingen in een PATS-traject waren 13 tot en met 16 jaar oud. De gemiddelde leeftijd van de leerlingen was 14,5 jaar. We bereikten ongeveer evenveel meisjes (55%) als jongens (45%). In tabel 1 ziet u het aantal leerlingen per onderwijstype; de grootste groep PATS-leerlingen zat op het vmbo. Wanneer we het aantal PATS-leerlingen per onderwijstype afzetten tegen het totaal aantal leerlingen per type op de deelnemende scholen, dan is grofweg 1,8% van de leerlingen op het vmbo, praktijkonderwijs en lwoo bereikt door PATS, tegenover 0,6% van de leerlingen op de havo en het vwo. Hieruit blijkt dat met name leerlingen op het beroepsgericht en praktisch onderwijs een PATS-traject hebben gevolgd.

1.2 Kenmerken van het verzuim

In figuur 1 op pagina 5 ziet u de redenen voor het schoolziekteverzuim van de leerlingen. De verschillende redenen voor schoolziek-

teverzuim zijn in deze evaluatie geclusterd in vijf overkoepelende categorieën om meer zicht te krijgen op multiproblematiek versus enkelvoudige problematiek. Lichamelijke klachten of ziekten waren de meest voorkomende redenen voor het verzuim. Bijna de helft van de leerlingen (47%) had problemen op meer dan één van de vijf gebieden. Bij 39% van de leerlingen was er sprake van enkelvoudige problematiek.

Er zijn twee criteria voor zorgwekkend schoolziekteverzuim, leerlingen moeten aan in ieder geval één hiervan voldoen om in aanmerking te komen voor PATS. Uit de 184³ aanmeldingen (triages) die zijn geregistreerd blijkt dat⁴

- er bij 66% van de aanmeldingen sprake was van 'vier keer ziekgemeld binnen twaalf weken';
- er bij 31% van de aanmeldingen sprake was van 'meer dan zes aaneengesloten schooldagen ziekgemeld'.

Bij aanmelding verzuimde 46% van de leerlingen volgens deze criteria en verzuimde 51% van hen al vaker.

Onderwijstype	Aantal ²	Percentage
Vmbo	83	34%
Lwoo	43	18%
Praktijkonderwijs	38	15%
Havo	51	20%
Vwo	20	8%
Schakelklas	5	2%
Onbekend	6	3%

Tabel 1. Aantal PATS-leerlingen per schoolniveau

¹ Daarnaast zijn bij 12 leerlingen, die al in een eerder schooljaar een PATS-traject hebben gehad, dit schooljaar acties uitgevoerd ten behoeve van monitoring. Ook zijn bij 3 leerlingen enkele acties uitgevoerd ter afronding van een traject uit het vorig schooljaar. Professionals hebben deze leerlingen opgeroepen voor een afspraak, contact met hen of de ouders gehad via e-mail en/of telefoon of overlegd met ketenpartners. Deze 15 leerlingen zijn niet meegenomen in dit rapport.

² De som van deze aantallen telt niet op tot 243 leerlingen, omdat 3 leerlingen zijn gewisseld van type onderwijs.

68%

Lichamelijke klachten en ziekten

9%

Ongezonde leefwijze

35%

Psychosociale/psychiatrische klachten

16%

Problemen in de thuissituatie

23%

Schoolgerelateerde problemen

14%

Onbekend

1.3 Verloop van de PATS-trajecten

1.3.1 Triage

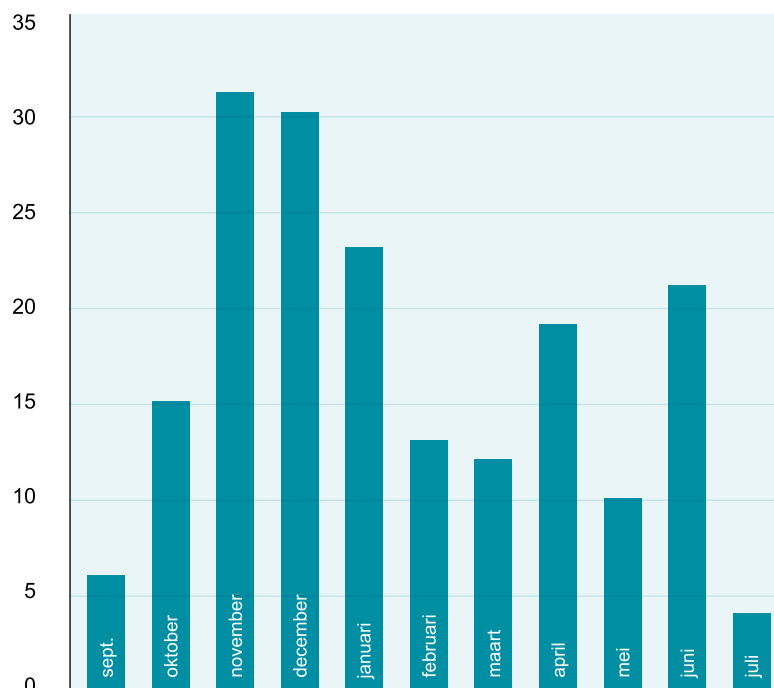
Het PATS-traject start met een triage: een inschatting van de aard en ernst van de situatie. Dit doet de jeugdverpleegkundige. Op basis hiervan wordt besloten of de leerling een consult krijgt bij een jeugdverpleegkundige en/of een jeugdarts. Uit de resultaten blijkt dat de uitkomst van de meeste triages een consult bij de jeugdverpleegkundige was:

Uitkomst triage	Aantal (%)
Jeugdarts	68 (37%)
Jeugdverpleegkundige	91 (49%)
Jeugdarts en -verpleegkundige	16 (9%)
Retour school	5 (3%)
Onbekend	4 (2%)
Totaal aantal triages	184

Tabel 2. Uitkomsten triages

In figuur 2 ziet u in welke maanden de jeugdverpleegkundigen de triages uitvoerden. De meeste triages waren (conform de verwachting) in de periode november tot januari. Daarna zijn er pieken te zien in april en juni. De pieken in deze perioden zijn deels te verklaren door de sluiting van de voortgezet onderwijs scholen van 16 december tot 1 maart vanwege de coronapandemie. Hierna volgde een gedeeltelijke opening van de scholen. Op 31 mei 2021 gingen scholen weer volledig open.

Figuur 1. Redenen schoolziekteverzuim PATS-leerlingen (meerdere redenen per leerling mogelijk)

Figuur 2. Aantal geregistreerde triages per maand van september 2020 t/m juli 2021

³ Bij 6 leerlingen zijn 2 aanmeldingen (trriage) geregistreerd. Bij 18 leerlingen is de triage vorig schooljaar uitgevoerd. Bij 47 leerlingen is (nog) geen triage geregistreerd.

⁴ Bij 5 (3%) aanmeldingen zijn deze kenmerken van het verzuim (nog) niet geregistreerd in het kinddossier.

1.3.2 Aantal en type PATS-acties

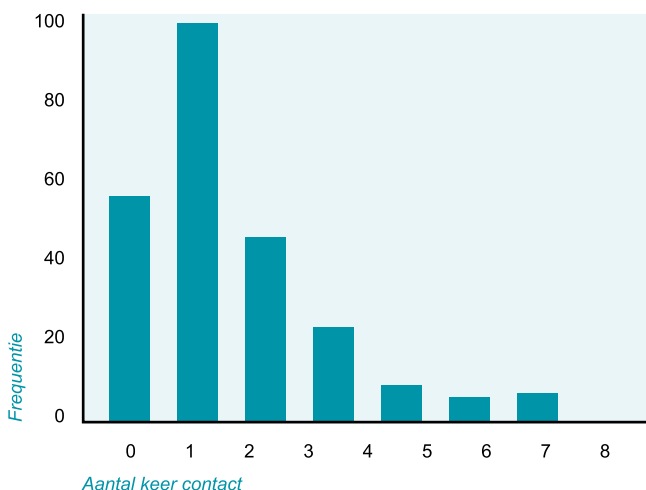
In onderstaande figuren staan de frequenties en ranges weergegeven van geregistreerde PATS-acties door CJG-professionals na de triage. Het is belangrijk om bij de interpretatie van deze gegevens te onthouden dat een deel van de PATS-trajecten nog vervolgd wordt in schooljaar 2021-2022. Uit figuur 3 blijkt dat bij meer dan driekwart van de leerlingen (n=188; 77%) contact is geweest met de leerling en/of de ouder(s),

het gaat dan om persoonlijk, telefonisch of e-mailcontact. Hiervan kregen 159 leerlingen (85%) een fysiek^s PATS-consult (zie figuur 4). De meeste leerlingen kregen één fysiek consult, waarnaast wij ook afstemden met ouders en ketenpartners. 95 leerlingen hebben een consult gehad met een jeugdverpleegkundige, 62 alleen met een jeugdarts en 2 door beiden. Deze aantallen komen grofweg overeen met de uitkomsten van de triages.

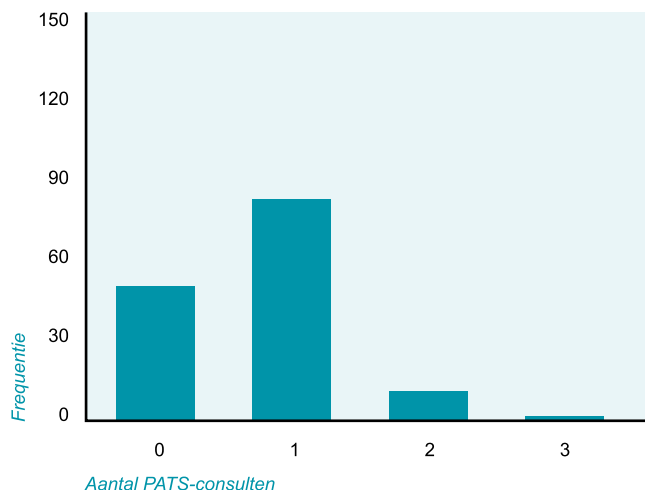
Leerlingen die (nog) geen PATS-consult hebben gehad (n=85), zijn niet verschenen zonder bericht en/of worden uitgenodigd voor een consult in schooljaar 2021-2022. Daarnaast werd er bij bijna driekwart (n=171; 70%) van de leerlingen afgestemd met ketenpartners (zie figuur 6).

Van de leerlingen verscheen 23% minimaal één keer zonder bericht niet op een afspraak. In totaal zijn er 78 no-shows geregistreerd.

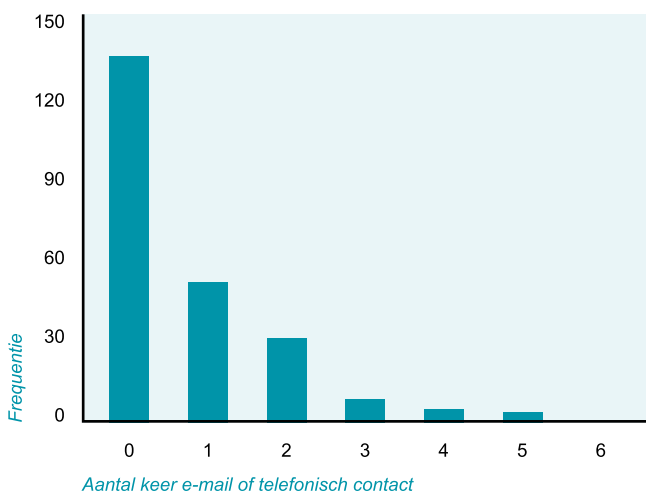
Figuur 3. Frequentie contact met ouder en/of leerling (consult, e-mail of telefonisch) (n=243)

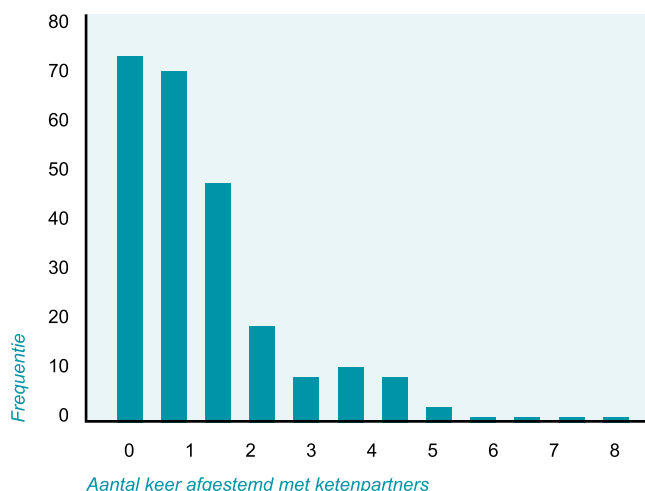
Figuur 4. Frequentie PATS-consulten met ouder en/of leerling (n=243)

Figuur 5. Frequentie e-mail of telefonisch contact met ouder en/of leerling (n=243)

Figuur 6. Frequentie afgestemd met ketenpartners (n=243)

^s Vanwege de coronapandemie werden PATS-consulten ook telefonisch of via beeldbellen uitgevoerd.

'Fijn om te merken dat er aandacht is voor schoolziekteverzuim op school. Ik zie ook niet alles'

- Een ouder van een leerling op het voortgezet onderwijs

1.3.3 Ouderbetrokkenheid

Bij het merendeel van de leerlingen was minstens één ouder aanwezig bij één of meerdere PATS-consulten (81%). Bij 61% van de leerlingen waren één of meer consulten met de leerling en ouders samen. Dit betekent dat het ons in veel gevallen lukt om een ouder te betrekken in het PATS-traject.

1.3.4 Afsluiting PATS-traject

Dit schooljaar gaven we aan 119 leerlingen⁶ (49%) advies. 80 leerlingen kregen het advies dat zij volledig deel konden nemen aan het lesprogramma. 14 leerlingen kregen het advies dat zij gedeeltelijk konden deelnemen aan het lesprogramma. Bij de overige

leerlingen is een ander of geen advies gegeven, bijvoorbeeld omdat de CJG-professional geen contact kon krijgen met een leerling.

Daarnaast adviseerde de CJG-professional aan de scholen om 73 leerlingen opnieuw aan te melden bij het CJG op het moment dat die desbetreffende leerlingen weer voldoen aan de verzuimcriteria.

Bij 18 leerlingen gaf de CJG-professional het advies de eerstvolgende ziekmelding direct te melden bij het CJG. Bij bijna een derde van de leerlingen (34 leerlingen, 27%) heeft de CJG-professional de casus teruggelegd bij school bijvoorbeeld om de leerling en het gezin te motiveren voor het inzetten van PATS-begeleiding door het CJG of om eventueel te melden bij de leerplichtambtenaar.

1.4 Zorggebruik onder PATS-leerlingen

In tabel 3. leest u naar welk type zorg leerlingen zijn verwezen en welke zorg zij ontvangen gedurende het PATS-traject.

Tijdens het PATS-traject ontvingen 109 leerlingen zorg (45%), van wie 11 leerlingen meerdere typen zorg. De meeste leerlingen die zorg ontvingen waren onder behandeling van een medisch specialist. Wij verwezen 55 leerlingen (23%) door voor zorg, meestal naar de huisarts, waarvan 9 leerlingen naar meerdere typen zorg.

Type zorg	Aantal leerlingen dat is verwezen door het CJG	Aantal leerlingen dat zorg ontvangt tijdens PATS
Binnen CJG	2	-
GGZ	7	6
Huisarts	19	26
Onderwijs gerelateerd	14	12
Paramedische zorg	9	7
Medisch specialist	5	43
Wijkteam	7	18
Wijknetwerk	-	5
Veilig Thuis	-	1
VluchtelingenWerk	2	1
Jeugdbescherming	-	1

Tabel 3. Verwijzingen naar en ontvangen zorg tijdens PATS-trajecten

⁶ Bij 6 leerlingen zijn meerdere type adviezen gegeven, omdat zij 2 trajecten hebben gehad of de situatie tijdens het PATS-traject wijzigde.

Evaluatie op scholen

Jaarlijks evalueren professionals van het CJG en de school samen de uitvoering van PATS op hun school. In een evaluatiegesprek bespreken zij wat er goed en minder goed gaat. Ook maken zij afspraken voor het volgende schooljaar. Dit wordt allemaal vastgelegd in een digitaal evaluatieformulier.

2.1. PATS-evaluatie op scholen

Aan het einde van het afgelopen schooljaar is er voor 18 van de 35 PATS-scholen een digitaal evaluatieformulier ingevuld. Dit waren scholen in Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen. Op de overige scholen staan de evaluatiegesprekken gepland aan het begin van het volgende schooljaar. De evaluatiegesprekken vonden plaats in de periode van 8 juni tot en met 15 juli 2021. Deze gesprekken werden voornamelijk met zorgcoördinatoren

gevoerd. De resultaten zijn geanalyseerd. De hoofdlijnen hiervan staan hieronder.

2.2. Resultaten uit evaluatie

2.2.1. Terugblik (op)start met PATS begin van het schooljaar

Op de meeste scholen is aan het begin van het schooljaar aandacht besteed aan PATS door een (start)bijeenkomst te organiseren. Op het merendeel van de scholen waren de

professionals tevreden over de start (n=13; 72%). Slechts op 2 scholen (11%) waren zij ontevreden en op 3 scholen (17%) waren zij hier neutraal over. Op bijna alle scholen is er de wens om ook bij de start van het komende schooljaar PATS (meer) onder de aandacht te brengen (n=16; 89%).

2.2.2. Signaleren zorgwekkend ziekteverzuim

Op de helft van de scholen lukte het om 'altijd' (n=2; 11%) of 'meestal' (n=7; 39%) op tijd zorgelijk ziekteverzuim te signaleren. Op de andere helft van de scholen lukte dit 'soms' (n=9; 50%). Op verschillende scholen zorgde de coronapandemie voor moeilijkheden, onder andere doordat er sprake was van veel verzuim. Een andere reden voor het niet tijdig signaleren, is dat het verzuimprotocol niet altijd goed wordt opgevolgd. Daarnaast is er soms onvoldoende overzicht van het verzuim omdat het leerlingvolgsysteem hiervoor niet geschikt is.

2.2.3. Verzuimgesprekken tussen school en ouders en/of leerling

Op meer dan de helft van de scholen is altijd een verzuimgesprek gevoerd met leerlingen na signalering van zorgwekkend ziekteverzuim (n=11; 61%). Op 4 scholen (22%) gebeurde dit meestal en op 3 scholen (17%) gebeurde dit soms. Schoolprofessionals hebben op meer dan de helft van de scholen genoeg handvatten om deze verzuimgesprekken te voeren (n=11; 61%). Op de overige scholen gaf slechts een deel van de professionals aan voldoende handvatten te hebben.

Op iets meer dan de helft van de scholen verliepen de verzuimgesprekken naar tevredenheid (n=10; 56%) en op de rest van de scholen was dit wisselend (n=8; 44%). Zo

'Nu hoort mijn kind ook van een ander wat nodig is, en dat helpt'

- Een ouder van een leerling op het voortgezet onderwijs

lijken ouders de positie en rol van het CJG en het doel van PATS niet altijd goed te begrijpen bij het gesprek. Daarnaast is er ook geregeld sprake van langdurige problematiek waarbij de grenzen door ouders en leerling steeds verder worden opgerekt/opgezocht (ze staan niet open voor hulp).

2.2.4. Aanmelden bij de jeugdverpleegkundige

Op de meeste scholen was het helder wanneer een leerling wel of niet aangemeld kon worden voor PATS (n=14; 78%). Het administratieve proces verliep op meer dan de helft van de scholen naar wens (n=11; 61%). Het aantal PATS-meldingen was op een aanzienlijk deel van de scholen lager dan verwacht vanwege de coronapandemie (n=12; 67%).

2.2.5. Triage en consulten jeugdverpleegkundige of jeugdarts

Op de meeste scholen waren ouders en leerlingen voor het gesprek met de jeugdverpleegkundige of jeugdarts voldoende geïnformeerd over PATS (n=12; 67%). Op slechts 1 school was dit niet het geval en op 5 scholen (28%) waren ouders/leerlingen wisselend geïnformeerd.

2.2.6. Terugkoppeling van CJG naar school

Het terugkoppelingsproces verliep op meer dan de helft van de scholen naar wens (n=11; 61%). Slechts op 1 school verliep dit

niet naar wens en op de andere scholen was dit wisselend, omdat terugkoppelingen ontbraken, te laat kwamen of de school moest er zelf om vragen. Ook werden soms geen (correcte) terugkoppelingsformulieren gebruikt. Meer dan de helft van de scholen gaf aan voldoende uit de voeten te kunnen met de terugkoppelingen en re-integratieplannen vanuit het CJG (n=11; 61%). Op 4 (22%) scholen was dit wisselend. Op 1 school was er behoefte aan een concreter re-integratieplan. Op 1 school werden de plannen door school zelf gemaakt en voor 1 school was het onbekend.

2.2.7. Monitoring door school van verzuim en gemaakte afspraken

Op bijna alle scholen is het helder wie de afspraken monitort op school en hoe (vaak) dit gebeurt (n=16; 83%). Op 1 school is het wisselend en voor 1 school is het onbekend. De meeste scholen lukte het voldoende om de afspraken te monitoren (n=11; 61%). Echter, 1 school gaf aan dat dit niet lukte

en bij de overige scholen was dit wisselend (n=6; 33%).

2.2.8. Samenwerking binnen het ondersteuningsteam

Op bijna alle scholen was het duidelijk wie welke rol heeft binnen PATS (n=16; 89%). Verder was er op de meeste scholen sprake van voldoende afstemming over PATS (n=13; 72%). Op 5 scholen (28%) was dit niet het geval, onder andere omdat PATS niet besproken werd in zorg-overleggen en de coronapandemie samenwerken lastiger maakte.

Op de helft van de scholen was de jeugdverpleegkundige zichtbaar genoeg binnen de school en wisten mentoren deze te vinden (n=9; 50%). Op de overige scholen lukte dit minder goed vanwege de coronapandemie of was de jeugdverpleegkundige vooral in contact met andere schoolprofessionals dan mentoren, zoals zorgcoördinatoren, omdat zij de verzuimgesprekken voeren.

2.3. Borging van PATS

Op de meeste scholen was er voldoende aandacht en draagvlak voor PATS (n=11; 61%). Echter, bij 7 scholen (39%) was er minder aandacht en draagvlak. Op sommige scholen hebben schoolprofessionals twijfels over het nut van PATS of zien zij niet snel genoeg resultaat. Op 1 school was er sprake van een reorganisatie en op 2 scholen zorgde de coronapandemie voor minder aandacht voor PATS.

8 scholen gaven aan (44%) aan dat nieuwe mentoren voldoende ingewerkt en getraind worden in PATS. Van de overige scholen gaven er 3 aan dat de nieuwe mentoren de PATS-training niet volgden maar zij wel voldoende op de hoogte worden gebracht door de zorgcoördinator, jeugdverpleegkundige en andere collega's. Op 1 school waren er geen nieuwe professionals. Op 2 scholen voeren niet de mentoren maar een andere schoolprofessional, zoals een zorgcoördinator, PATS uit. Op de overige scholen is verbetering hierin nodig.

Op bijna alle scholen is er meer nodig om PATS te blijven borgen op school (n=15; 83%). Verschillende ideeën zijn hiervoor genoemd, zoals: mentoren informeren over PATS, een start- of opfrisbijeenkomst organiseren, betere samenwerking tussen school en CJG, meer zichtbaarheid van het CJG op school en betere naleving van het verzuimprotocol.

'Mijn kind gaat nu eerder naar bed en is rustiger geworden'

- Een ouder van een leerling op het voortgezet onderwijs

Sterke kanten van PATS

De CJG- en schoolprofessionals hebben benoemd wat de sterke kanten zijn van PATS. De top 3 hiervan is als volgt:

1. Vroegtijdige signalering en aanpak van schoolziekteverzuim, waardoor langdurig verzuim voorkomen kan worden.
2. Een (verbeterde) gestructureerde samenwerking tussen het CJG en de school.
3. Duidelijke handvatten voor schoolprofessionals door onder andere het stappenplan, het verzuimgesprek dat mentoren voeren, de criteria en het aanmeldformulier.

Verbeterpunten

Ook zijn er verbeterpunten aangegeven in de uitvoering van PATS⁷. De top 3 hiervan is als volgt:

1. Een verbetering in de samenwerking tussen het CJG en de school. Dit kan onder andere door:
 - vaste (tussentijdse) evaluatiemomenten;
 - meer fysieke aanwezigheid van het CJG op school;
 - een optimalisatie van het terugkoppelingsproces, zoals sneller, vaker en op vaste momenten een terugkoppeling geven vanuit het CJG.
2. PATS meer onder de aandacht brengen bij mentoren, leerlingen en ouders en zo (onder andere) het draagvlak bij mentoren vergroten.
3. Het PATS-stappenplan en verzuimprotocol beter naleven. Dit kan onder andere door:
 - meer en tijdiger leerlingen aanmelden voor PATS;
 - de reden voor aanmelding bij PATS van tevoren goed bespreken met ouders en leerling;
 - gebruik te maken van de aanmeld- en terugkoppelingsformulieren.

Op elke school zijn concrete afspraken gemaakt over hoe de school komend schooljaar aan de slag gaat met de verbeterpunten.

⁷ Op 1 school waren er geen verbeterpunten in de uitvoering van PATS. Van 2 scholen is dit onbekend.

Ervaringen van CJG-professionals

Onder jeugdverpleegkundigen en jeugdartsen is een vragenlijst uitgezet om te evalueren hoe het implementatieproces van PATS op de scholen tot nu toe is verlopen. Daarnaast wilden we hiermee achterhalen welke ondersteuning professionals nog meer nodig hebben. Deze informatie helpt ons om de implementatie van PATS op scholen te verbeteren.

De vragenlijst is ingevuld door 16 professionals, met name door jeugdverpleegkundigen (zij hebben ook de grootste rol in de implementatie van PATS). De resultaten zijn geanalyseerd, waarvan de hoofdlijnen hieronder zijn weergegeven.

3.1. Verloop implementatie

Slechts een klein deel (19%) van de professionals was tevreden met het verloop van de implementatie van PATS. De overige professionals waren neutraal (56%) of (zeer) ontevreden (25%).

De ondersteuning vanuit de manager en het projectteam werd door de meeste professionals als positief (voldoende of goed) ervaren (resp. 88% en 81%). Uit de antwoorden blijkt dat er verschillen waren in de betrokkenheid van de managers bij implementatie, maar ook dat de behoefte aan ondersteuning van managers verschilde met die van professionals. Professionals hebben knelpunten en succesfactoren benoemd bij de implementatie van PATS.

3.2. Knelpunten

Verschillende professionals gaven aan dat de coronapandemie de implementatie het afgelopen jaar heeft bemoeilijkt, met name omdat de school andere prioriteiten had. Professionals noemden daarnaast voornamelijk knelpunten gerelateerd aan de school, namelijk

dat de signalering van schoolziekteverzuim niet op orde is, de schoolprofessionals onvoldoende zijn getraind, er onvoldoende motivatie is op school, school het stappenplan nog niet (voldoende) volgt, het aanmeldformulier niet op de juiste manier wordt ingevuld en mentoren het gesprek niet (voldoende) aangaan met ouders en leerlingen.

Ook gaven verschillende professionals aan dat leerlingen te laat worden aangemeld voor PATS, waardoor er niet meer in de preventieve sfeer gewerkt kan worden. Tot slot zijn door professionals ook knelpunten genoemd die betrekking hebben op de interne organisatie, namelijk tijdgebrek, onduidelijkheid in de rol van de jeugdarts bij invoering van PATS, te veel informatie en bijeenkomsten, te veel ervaren druk vanuit het projectteam om PATS te implementeren, de training sloot niet voldoende aan bij de

behoefte van de school en er werd te veel verantwoordelijkheid voor de invoering van PATS neergelegd bij de professional.

3.3. Succesfactoren

De meeste succesfactoren die zijn genoemd hebben betrekking op de interne organisatie. Zo werd het (laagdrempelige) contact met het projectteam, de informatie over PATS (zoals de factsheet), de scholingen en bijeenkomsten, de samenwerking tussen de jeugdverpleegkundige en de jeugdarts en de ondersteuning vanuit collega's en de manager benoemd als helpend. Ook werden factoren genoemd in de samenwerking met de school, zoals korte lijnen en goede communicatie met de school, het zichtbaar zijn als professional op de school, PATS agenderen op zorgoverleggen en een jaarevaluatie met als doel concrete afspraken te maken voor het nieuwe schooljaar.

'Het was fijn om te horen dat we als ouders al goed bezig waren'

- Een ouder van een leerling op het voortgezet onderwijs

3.4. Ondersteuningsbehoefte tijdens de implementatie

Er blijkt voornamelijk behoefte te zijn aan ondersteuning bij het creëren van draagvlak op de scholen (63%) en het organiseren/uitvoeren van een start- of opfrisbijeenkomst (50%). Het merendeel van de professionals (81%) gaf ook aan behoefte te hebben aan materiaal om te delen met scholen, zoals een folder, PowerPoint-presentatie of bureau-item. De minderheid had behoefte aan ondersteuning bij triageren, opstellen van een re-integratieplan, het evalueren, doorlopen van het stappenplan, registratie en gespreksvoering. Ook gaven de meeste professionals aan geen of weinig behoefte te hebben aan inhoudelijke bijeenkomsten en vragenuurtjes. Opvallend is dat de behoefte van professionals niet eenduidig is.

3.5. Ideeën voor de toekomst

Professionals hebben verschillende ideeën aangedragen om ervoor te zorgen dat de

implementatie en borging van PATS nog beter kan verlopen, zoals voldoende tijd voor professionals om te implementeren, borging van PATS een duidelijkere plek geven in de werkzaamheden van professionals en regelmatige herhaling van de scholing

voor mentoren. Ook heeft een aantal professionals aangegeven het prettig te vinden wanneer het projectteam bij de start van de implementatie een actievere rol kan hebben, bijvoorbeeld door mee te gaan met gesprekken of een presentatie te geven.

Klanttevredenheid

Om inzicht te krijgen in klanttevredenheid zijn telefonische interviews afgenomen bij 7 ouders. Daarnaast hebben twee ouders en twee leerlingen een papieren evaluatieformulier ingevuld. De ouders en leerlingen gaven allen een rapportcijfer 7 of hoger aan PATS. Zij waren tevreden over de deskundigheid en bejegening vanuit de professional, zij voelden zich geholpen en er zijn heldere afspraken gemaakt over terugkeer naar of deelname aan school. Volgend schooljaar rapporteren wij uitgebreider over de klanttevredenheid.

7+

Samenvatting en conclusie

4.1. Evaluatie samengevat

Het percentage leerlingen dat wij in het huidige schooljaar bereikten met PATS is 1,2%. Dit is lager dan verwacht. Uit de evaluatiegesprekken met scholen blijkt dat de coronapandemie zorgde voor minder aanmeldingen, onder andere doordat het coronavirus het signaleren van schoolziekteverzuim heeft gehinderd. Ook gaven professionals aan dat de implementatie van PATS werd bemoeilijkt door de coronapandemie. Die impact van de coronapandemie zien we terug in het lage aantal aanmeldingen in met name februari, maart en mei.

De meeste leerlingen zaten op het beroepsgericht en praktisch onderwijs (vmbo, lwoo en praktijkonderwijs). Dit kan enerzijds betekenen dat PATS op deze scholen beter loopt of meer nodig is vanwege hoger verzuim. Of anderzijds dat havo- en vwo-scholen een succesvollere aanpak hebben rondom schoolziekteverzuim en aanmelding bij het CJG hierdoor minder nodig is. Meer onderzoek is nodig om hier uitsluitsel over te geven.

De problematiek die wij zagen bij schoolziekteverzuim was met name lichamelijk, maar hing in bijna de helft van de gevallen (47%) samen met problemen op andere gebieden. Van de leerlingen die aangemeld werden voor een PATS-traject, voldeed 66% aan het criterium 'vier keer ziekgemeld zijn in twaalf schoolweken'. 51% van de leerlingen verzuimde bij aanmelding bij het CJG al meer dan in de criteria is gesteld. Dit kan betekenen dat:

- de scholen wel op tijd zorgwekkend verzuim signaleren en aan de slag gaan, maar dat het langer duurt voordat de aanmelding bij het CJG gedaan wordt, of
- scholen niet op tijd signaleren en hierdoor niet tijdig aanmelden bij het CJG.

Uit de evaluatiegesprekken met scholen en de evaluatie onder CJG-professionals komt naar voren dat signaleren een knelpunt is op verschillende scholen. Professionals gaven aan dat te laat aanmelden bij het CJG een preventieve aanpak in de weg staat.

De meeste leerlingen hadden een gesprek met een jeugdverpleegkundige. Bij 81% van de leerlingen die een gesprek hadden, was een ouder aanwezig bij één van de gesprekken. Dit is van belang, omdat ouderbetrokkenheid een belangrijke rol speelt in het terugdringen van schoolverzuim⁸. Wel blijft deze groep leerlingen en ouders een moeilijk te bereiken doelgroep. CJG-professionals hadden regelmatig te maken met leerlingen en ouders die niet verschenen op de afspraken (bij 23% van de leerlingen), waardoor het proces werd vertraagd. Het is de professionals gelukt om contact te hebben (telefonisch, beeldbellen, e-mail of een face-to-face consult) met het merendeel van de leerlingen of hun ouder(s) (77%). Leerlingen in het PATS-traject verwezen wij met name naar de huisarts of onderwijs gerelateerde zorg (bijvoorbeeld Schoolmaatschappelijk Werk). De meeste leerlingen die zorg ontvingen waren onder behandeling van een medisch specialist.

⁸ Lusse M. Een kwestie van vertrouwen. Een ontwerpgericht onderzoek naar het verbeteren van het contact met ouders in het 'grootstedelijke' vmbo als bijdrage aan preventie van schooluitval. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam; 2013.

Bij bijna een derde van de leerlingen (27%) voor wie een PATS-traject is afgesloten, is de casus teruggelegd bij de school. Dit betekent bijvoorbeeld dat de professional geen contact kon krijgen met de leerling of het ziekteverzuim ongeoorloofd was. Bij de overige leerlingen is geadviseerd om de leerlingen opnieuw aan te melden bij het CJG wanneer de leerling opnieuw verzuimt (14%) of weer voldoet aan de verzuimcriteria (59%).

Uit de evaluatiegesprekken tussen CJG- en schoolprofessionals komt verder naar voren dat de meeste scholen hun weg hebben gevonden in hoe zij het schooljaar starten met PATS. Zij zijn van plan om ook begin komend schooljaar PATS onder de aandacht te brengen. Op de meeste scholen lukte het om de verzuimgesprekken te voeren en gaven professionals aan hier genoeg handvatten voor te hebben. Echter, de gesprekken lopen nog niet altijd naar wens, bijvoorbeeld omdat ouders en leerlingen niet open staan voor hulp. Het lukte meestal wel om de leerling en/of ouder voldoende te informeren over PATS.

Het aanmeldproces voor PATS verliep meestal naar wens, evenals de terugkoppeling. Meestal konden scholen uit de voeten met de re-integratieplannen gemaakt door de CJG-professionals. De jeugdverpleegkundige was volgens veel scholen minder zichtbaar dan wenselijk, grotendeels vanwege de coronapandemie. Het is op bijna alle scholen duidelijk wie de gemaakte afspraken monitort en meestal lukte dit ook. Ook is het op bijna alle scholen duidelijk wie welke rol heeft binnen PATS. Op de meeste scholen is er voldoende aandacht en draagvlak voor PATS. Een aandachtspunt is dat op veel scholen nieuwe mentoren onvoldoende worden ingewerkt in PATS. Ook is er meer nodig om PATS te blijven borgen op de scholen.

Professionals hebben verschillende sterke kanten benoemd van PATS, namelijk vroegtijdige signalering van schoolziekteverzuim, gestructureerde samenwerking en duidelijke

handvatten voor professionals. Verbeterpunten zitten ook op het vlak van samenwerking en het beter naleven van het PATS-stappenplan en verzuimprotocol. Daarnaast is genoemd dat PATS meer onder de aandacht moet komen van mentoren, ouders en leerlingen, waarmee ook het draagvlak onder mentoren wordt vergroot.

Over het algemeen kunnen we zeggen dat PATS goed verloopt op de scholen, desondanks is er een aantal aandachtspunten. Wel is het belangrijk om te vermelden dat we niet van alle scholen informatie hebben.

CJG-professionals schetsen een minder positief beeld over de implementatie van PATS dan in de evaluatiegesprekken met scholen naar voren is gekomen. Zij lijken de lat voor implementatie hoog te leggen, terwijl het op de scholen redelijk goed lijkt te verlopen. Ze gaven wel aan voldoende te zijn ondersteund door het projectteam en managers. Knelpunten die zij noemden op het niveau van de school zijn overeenkomstig met de evaluatiegesprekken. Hier bovenop zijn knelpunten benoemd gerelateerd aan de interne organisatie, waaronder 'tijdgebrek' en 'te veel druk/informatie en bijeenkomsten'.

Sommige CJG-professionals hadden liever gezien dat de verantwoordelijkheid voor de implementatie minder bij hen lag. Daartegenover zijn ook de meeste succesfactoren die zijn genoemd gerelateerd aan de interne organisatie, zoals het contact met het projectteam en de scholingen of bijeenkomsten. Een andere belangrijke succesfactor is de samenwerking met school, zoals 'korte lijnen' en 'zichtbaarheid op school'.

CJG-professionals hebben uiteenlopende ondersteuningsbehoeften bij de implementatie. Zij gaven aan vooral behoefte te hebben aan ondersteuning bij het creëren van draagvlak en het organiseren en uitvoeren van een start- of opfrisbijeenkomst. Het merendeel (81%) gaf ook aan behoefte te hebben aan materiaal om te delen met scholen, zoals een folder, PowerPoint-presentatie of bureau-item.

Klanten gaven aan dat zij tevreden zijn met PATS (rapportcijfers 7 of hoger). Zij waren tevreden over de deskundigheid en bejegening vanuit de CJG-professional. Zij voelden zich geholpen. Ook waren heldere afspraken gemaakt over terugkeer naar of deelname aan school.

'Registreren is zoveel meer dan een klus(je) tussendoor of omdat het moet. Het geeft op verschillende vlakken inzicht om PATS verder door te ontwikkelen en in meer gemeenten uit te rollen'

- Producteigenaar

4.2 Aanbevelingen uit evaluatie

- De ondersteuning van de CJG-professionals bij de implementatie van PATS is maatwerk. Elke professional heeft hierin eigen wensen en behoeften. Er moet voldoende ruimte zijn om dit optimaal vorm te kunnen geven.
- Zorg voor ondersteuning van de CJG-professionals bij het creëren van draagvlak op school en het organiseren van een start- en opfrisbijeenkomst. Stel extra PATS-materiaal beschikbaar om te delen met scholen.
- Bied CJG-professionals scholingen en bijeenkomsten facultatief aan met wisselende onderwerpen om in de uiteenlopende behoefte te voorzien.
- Geef de CJG- en schoolprofessionals, met name komend schooljaar, voldoende tijd om in te zetten op implementatie en borging van PATS.

- Zorg ervoor dat (nieuwe) mentoren voldoende worden ingewerkt in PATS, bijvoorbeeld door gedurende het schooljaar (opfris)scholingen aan te bieden waarop zij kunnen inschrijven.
- Ondersteun scholen waar nodig bij het tijdig signaleren van schoolziekteverzuim. Wijs op school bijvoorbeeld een verzuimcoördinator aan die mede zorg kan dragen voor een tijdige signalering van schoolverzuim.

4.3 Aanbevelingen van PATS-expertiseteam

- Stel op elke school een PATS-ambassadeur aan die kan dienen als aanspreekpunt voor zowel school- als CJG-professionals, om PATS onder de aandacht te blijven houden op school en te zorgen voor korte lijnen.
- Stel op elke CJG-locatie een PATS-

aandachtshouder aan die kan dienen als aanspreekpunt voor de CJG-professionals en hen kan ondersteunen bij implementatie en borging op de scholen in het betreffende gebied.

- Zorg voor een heldere verbinding tussen gemeente, CJG en schooldirecteuren en -besturen in het verdere implementatie- en borgingstraject van PATS.
- De implementatie van PATS op het basisonderwijs kan de komende jaren vorm worden gegeven in samenwerking met het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ). In de toekomst kan ook overwogen worden PATS te implementeren op mbo-scholen.

Deelnemende scholen

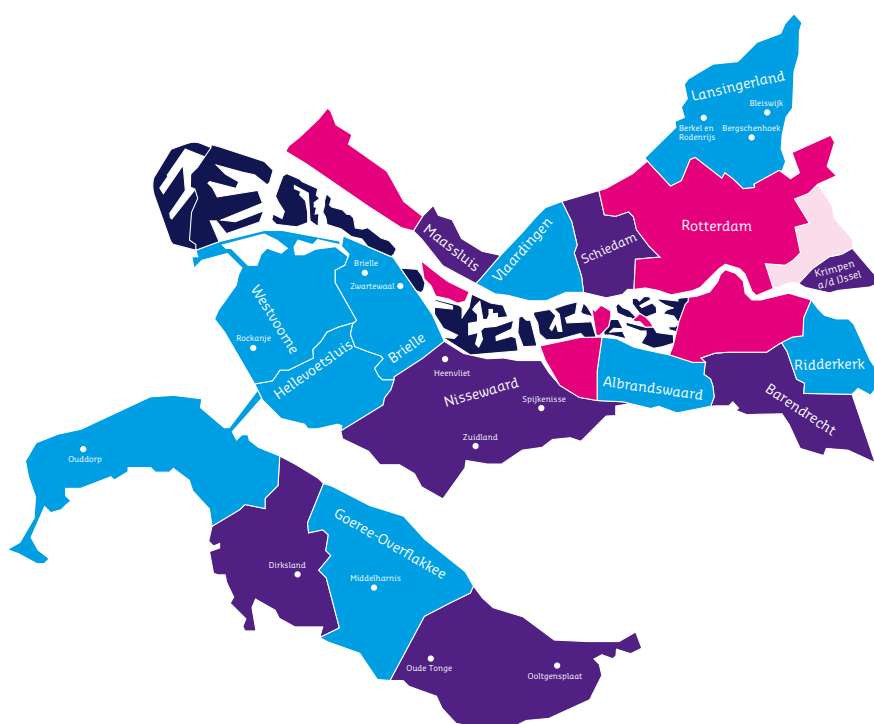
Deelnemende voortgezet onderwijs scholen	Locatie
Accent Praktijkonderwijs Hoogvliet	Rotterdam
CSG Calvijn Juliana	Rotterdam
CSG Calvijn Meerpaal	Rotterdam
CSG Calvijn Zuider Gymnasium	Rotterdam
De Passie Rotterdam	Rotterdam
LMC De Theater havo/vwo	Rotterdam
OSG Einstein Lyceum	Rotterdam
Erasmiaans Gymnasium	Rotterdam
Experience college (fusie van 2 scholen)	Rotterdam
HPC Charlois	Rotterdam
KSG Emmauscollege	Rotterdam
Marnix Gymnasium	Rotterdam
Melanchthon Kralingen	Rotterdam
Montfort College	Rotterdam
Het Olympia College	Rotterdam
Nova College (Palmentuin)	Rotterdam
Rotterdam Design College	Rotterdam

Deelnemende voortgezet onderwijs scholen	Locatie
Rudolf Steiner	Rotterdam
Scheepvaart en Transport College (2 locaties)	Rotterdam
OSG Thorbecke (Merkelbachstraat)	Rotterdam
Vakcollege de Hef	Rotterdam
Vakcollege Zuidrand	Rotterdam
LMC Veenoord	Rotterdam
Wartburg College (De Swaef)	Rotterdam
Young Business School	Rotterdam
Zuiderpark College	Rotterdam
Montessori Lyceum Rotterdam	Rotterdam
Lentiz Groen van Prinstererlyceum	Vlaardingen
Het Lyceum Vos	Vlaardingen
Lentiz LIFE	Schiedam
Lyceum Schravenlant	Schiedam
SGM Spieringshoek	Schiedam
ProNova College	Schiedam

35 scholen

Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen

CJG Rijnmond

Schrijf je in op onze
nieuwsbrief via
cjgrijnmond.nl/pats

088 - 20 10 000

cjgrijnmond.nl

CJG Rijnmond

@CJGRijnmond

CJG Rijnmond

Centrum voor Jeugd en Gezin